

Biografisk text från 1869

Arkeolog
Sven
Nilsson

Biografi:

Arkeologen Sven Nilsson

– Återutgivning av text från 1869

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-175-9

Copyright © 2016 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.
Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

Få vetenskapsmän har haft en så lång karriär som Sven Nilsson. Han forskade i ett antal ämnen under större delen av sitt vuxna liv. Och den som forskar i mer än 70 år (!) blir givetvis värd att få en egen e-bok.

Den här e-boken består av en hyllningsartikel till den svenske naturforskaren och arkeologen Sven Nilsson. Artikeln publicerades ursprungligen år 1869 då Nilsson fortfarande var mitt uppe i karriären trots att han var 82 år gammal.

År 1883 avled Sven Nilsson efter att ha forskat i mer än 70 år. Han föddes 1787 och började sin karriär som naturforskare och blev snabbt docent i ämnet vid Lunds universitet.

Men ju äldre han blev desto mer och mer intresserad blev Nilsson av fornhistoria och arkeologi. Hans jaktintresse gjorde att han studerade forntida föremål av sten och ben för att försöka lista ut hur forntidens människor jagade och fiskade. Han tog också hjälp av berättelser om hur naturfolk använde samma typ av redskap. Hans verk "Skandinaviska nordens urinvånare" gavs ut i fyra delar under åren 1838 och 1843 och är en av 1800-talets viktigaste arkeologiska publikationer.

Biografi: Arkeologen Sven Nilsson

Den här texten publicerades ursprungligen den 30 oktober år 1869 i tidskriften "Svenska Familj-Journalen" med rubriken "Sven Nilsson". Texten publicerades anonymt.

Sven Nilsson, den *arkeologiska kongressens* ålderspresident och svenske vicepresident, de svenske vetenskapsmännens nestor, hvars namn redan länge lyst i raden af europeiskt ryktbare svenskar, föddes i Asmuntorp, nära Landskrona, den 8 mars 1787. Hans föräldrar voro sjelfägande bondfolk, hvilka sjelfve lärde sin son att läsa och skrifva, och, då hans anlag för läsning syntes både dem och sockenskolmästaren ovanliga, satte de honom i stadens »latin-skola» för att låta honom »läsa till prest». Allt detta skedde före början af vårt århundrade.

»Hvar och en, som något skall framtränga på naturforskningens bana» — säger Elias Fries i en biografi öfver Sven Nilsson — »måste ovilkorligen egna sig deråt medan sinnet är öppet för naturens intryck, för den rena kärlek, som älskar, utan att fråga *hvarför*. Det var under denna ålder, som Nilsson grundlade denna skärpta iakttagelseförmåga, hvilken ur den konkreta verlden framtvingar den

abstrakta sanningen; ur nämnda skola utgick han för att grundlägga en ny æra för zoologiens studium i Sverige, liksom sedermera ur barndomens dunkla sagoverld småningom Skandinaviens ur-invånare för honom klarnade».

Nilsson blef student i Lund 1806 och promoverades år 1811 till filosofie doktor. Professorn i naturalhistorien, A. J. Retzius, anmodade honom nu att kvarstanna vid universitetet i stället för att egna sig åt den presterliga banan, något som i hög grad öfverensstämde med hans egen böjelse, fastän ej med föräldrarnas afsigter; och efter utgifvandet af en latinsk afhandling om de olika sätten för däggdjurens indelning utnämndes Nilsson år 1812 till docent i naturalhistorien vid Lunds universitet.

Böcker, planscher, naturaliekabinetter, anslag och löner, allt detta växte icke den tiden i naturforskarens väg. »Det yngre, lyckligare slägte, som nu uppväxer», skrifver Fries, »kan icke göra sig ens en dunkel föreställning om de mödor och strider, en vid denna tid framåt sträfvande naturforskare hade att besegra, men just saknaden af all utsigt till understöd friade från månget felslaget anspråk». Nilsson var dock lyckligare än de öfrige den tiden, ty icke allenast den ännu lefvande excellensen Trolle-Wachtmeister, sjelf vetenskapsidkare och vetenskapsmännens ständige patronus, utan äfven Lunds universitets dåvarande kansler, excellensen Engeström, omfattade honom med välvilja och bidrogo att möjliggöra hans studiioresor och bereda honom någon inkomst af den akademiska lärarebanan — ty att lön åtföljde till och med en professorsplats, var då för tiden ingalunda en gifven sak, och de »gratialer», som vankades, voro otillräckliga för äfven den tarfligaste bergning. Det, som var belöningen, var perspektivet af ett pastorat, och äfven Nilsson blef,

för det akademiska lönesättets skull, med tiden prost och kyrkoherde, som föräldrarne önskat. Han var dock bland dem, som fingo prebendepastorat och således kunde ostörda af kyrkans tjänst fortsätta den akademiska lärarebanan. Flertalet af de academici, hvilka i presterliga inkomster erhöillo ersättning för lönlös lärareverksamhet, måste dock helt och hållet lemna den senare när de tillträdde de förra, och det fanns bland svenske kyrkoherdar denna tid ett icke ringa antal f. d. docenter, adjunkter och professorer; icke alla dessa namn äro glömda i vetenskapens häfder, färre ihogkomna i kyrkans.

Nilsson egnade sig till en början åt studium af foglar och däggdjur; sedan behandlade han molluskerna, och fann snart äfven vägen till de djurarter från fordom, hvilkas qvarlefvor sågos i fossilier och petrifikater, samt var dermed inne på de vägar, som ledde honom först till geologien, senare till fornforskningen. Han hade praktisk blick för allt, som blef föremål för hans iakttagelser, en okuflig ihärdighet i att fortsätta dem, en arbetskraft, som följer honom ännu i sena ålderdomen, och en talang som skriftställare, hvilken åt hans handböcker beredde en ovanlig framgång. Han väckte ett intresse för zoologiens studium, som förut slumrar och tände hos jägare och fiskare hogen att tjena vetenskapen, i det han visade hur vetenskapen kunde göra dem god återtjänst. »Nilssons Fauna» blef ett nationalverk — det är nu nästan 50 år sedan dess första del såg dagen — och fortfor i flera decennier att leda och lära. Icke blott i den svenska vetenskapens historia, äfven — och det icke mindre — i den svenska bildningens, har detta verk ett rum, som ingen eftertid skall förneka.

Sitt första större arbete hade Nilsson egnat åt studier öfver Skandinaviens foglar, ett latinskt verk, som 1817 och 1821 trycktes i Kjöbenhavn. I denna stad hade han under åren 1815 och 16 studerat

geologi och anatomi, med fritt tillträde till dervarande samlingar, samt begynte derefter sina forskningsresor på den skandinaviska halfön. För en resa i Norges nordliga del erhöll han 1816 ett anslag af konungen, Vetenskapsakademien och akademkanslern, tillsammans 600 rdr banko, under resan brefvexlande med kanslern-premierministern, som åt honom uppdragit att öfver detta i Sverige då föga kända land samla »statistiska och ekonomiska anteckningar» att till konungen ingifvas. Efter hemkomsten aflemnade han ock en dylik berättelse, i hvilken han bjert framhåller det norska åkerbrukets behof af kraftigt upphjelpande och bland annat ifrigt förordar upprättandet af en stad »vid Mjösens sköna stränder», ett förslag, som senare äfven nått verkställighet. Resans utbyte i vetenskaplig väg nedlades snart i hans Fauna, och han fortfor år från år att använda somrarne till vetenskapliga forskningar. Han hade derunder, liksom fordom Linné, blicken öppen för allt egendomligt, som mötte: så lät han afteckna folkdrägter, efterforskade fornsaker, upptecknade traditioner, samt, framför allt, gjorde studier och samlingar för en naturbeskrifning öfver Skåne; »en grundlig geologisk undersökning af Skåne», skref Nilsson redan 1819, »skall blifva icke blott vigtig för geologien, utan äfven upplysande för Nordens äldsta historia». Och ehuru han ännu i tjugu år som lärare och författare nästan uteslutande behandlade zoologiens olika delar, vände sig dock mer och mer hans hog åt den »komparativa arkeologi», som slutligen skulle göra honom ännu ryktbarare, än hvad den skandinaviska djurverldens studium förmått åstadkomma.

Akademiadjunkt 1816, blef Nilsson tillika 1819 intendent för Lunds zoologiska museum, som dock först genom intendenten blef värdt namnet. Outtröttlig äfven i denna del af sin verksamhet, för-

summade han aldrig ett tillfälle att få sitt museum riktadt, men stötte ofta på motstånd hos de akademiske fäderne, bland hvilka några gjorde hvad de kunde för att låta honom märka att hans framgång var dem obehaglig och hans museum onödigt. Men kanslern understödde honom. Så fick han 1821 professorstitel och följande år professors lönetur; fick 1826 statsanslag för undersökning af fiskerierna i Bohuslän och 1828 för att besöka det allmänna naturforskarmötet i Berlin. Men nu lemnade Nilsson för en tid universitetet, mottagande kallelse som intendent vid Vetenskapsakademien, för de zoologiska samlingarne, i hvilken egenskap han åren 1828—31 vistades i Stockholm och utgaf dessa årens berättelser om zoologiens framsteg. Efter en befodringsstrid, som lemnar de flesta senare af samma slag vida efter sig, ty fakultetsmedlemmar i Lund nekade Sven Nilsson förslagsrum till zoologiska professionen (!), utnämndes han år 1832 till innehafvare af denna lärostol, från hvilken han 1856 såsom professor emeritus afträdde.

I en inledning till andra upplagan af sin skandinaviska fogelfauna gaf Nilsson (1834) första uppslaget till de åsigter om den nordiska urbefolkningens historia, som sedan genom hans egna och andra vetenskapsmäns fortsatta forskningar och skrifter helt och hållet omskapat vår fornhistoria. Efter en resa till England och Frankrike (1836) för att jämföra stenredskap m. m. från olika fyndorter, utgaf han i en serie af häften sina »Skandinaviska Nordens urinvånare» (1838—43), ett arbete, som väckte stor och rättvis uppmärksamhet, och efter att ytterligare ha egnat ett decennium åt nya delar och upplagor af sina zoologiska skrifter samt, vid fylla 70 år, ha öfverflyttat till Stockholm, tillbragte han der ett nytt decennium under fortsatta forskningar rörande stenåldrens och brons-åldrens minnen och de

slutsatser, som deraf kunna dragas rörande dessa nordiska fornin-
nevånarens kultur och nationalitet. Så utgaf han ånyo sitt arkeologis-
ka verk, men i ny gestalt och riktadt med nya rön och derpå byggda
nya åsichter i en och annan fråga, samt erfor den för hvarje författare,
men i synnerhet för den, som framställer nya åsichter, smickrande
uppmärksamheten, att hans arbeten i Tyskland, England och Frank-
rike både öfversattes och refererades af andra forskare. Under flera
somrar företog han resor till England och Frankrike i vetenskapliga
ändamål, och har ännu i år, vid mer än 82 års ålder, med full kraft
deltagit i den arkeologiska kongressens förhandlingar, derunder
fornforskningens heroer från det moderna Europas flesta länder
med vördnad lyssnade till den celebre svenskens ord.

Professor Nilsson har för tvänne år sedan ånyo bosatt sig i Lund,
der han med innerlig glädje följer de framsteg, zoologien och geo-
logien inom den akademiska undervisningen under det sista årtion-
det hunnit göra. Utmärkelser af alla slag ha rikligt kommit honom
till del, senast, af Danmarks konung, Dannebrogordens storkors,
ett rättvist erkännande af den gamle forskarens andel i den veten-
skapliga ära, i hvilken sommarens kongress inför Europas blickar
framställt Danmark och dess hufvudstad.

Sven Nilsson.

Viktiga ord och personer

Fries, Elias.

[1794–1878] Svensk botaniker och riksdagsman.

Prebendepastorat.

Ett pastorat som användes för att betala lön till biskopar, tjänstemän och vissa professorer.

Retzius, Anders Jahan.

[1742–1821] Svensk naturforskare och professor. Växtsläktet *Retzia* är uppkallat efter honom. Retzius skrev flera banbrytande verk om botanik, bland annat "Observationes botanicae" 1778 och "Florae Scandinaviae prodromus" 1779.

Skandinaviens fauna.

Sven Nilssons berömda "Skandinaviens fauna" började utges år 1820.

Trolle-Wachtmeister, Karl Axel.

[1754–1810] Svensk greve och riksdrot hos Gustav III. Han utsågs 1789 till kansler för Lunds universitet.

von Engeström, Lars.

[1751–1826] Svensk greve, diplomat och utrikesminister.

Fler böcker: E-boksforlaget.se

Om du gillar e-böcker om historia så kommer du att gilla utbudet hos E-boksforlaget.se

Det här förlaget är specialiserat på utgivning av äldre texter om arkeologi, resor och biografier.

Alla titlarna går att hitta hos de flesta e-bokhandlare, i iTunes samt på många bibliotek.

Här är några exempel på titlar:

Klassiska deckare

- "Sherlock Holmes: »Gloria Scott»"
- "Sherlock Holmes: Beryllkronan"
- "Sherlock Holmes: De fem apelsinkärnorna"
- "Sherlock Holmes: De rödhårigas förening"
- "Sherlock Holmes: Den avhuggna tummen"
- "Sherlock Holmes: Den blå karbunkeln"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna brudgummen"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna kapplöpningshästen"
- "Sherlock Holmes: Blodbokarna."
- "Sherlock Holmes: Det spräckliga bandet."
- "Sherlock Holmes: Den grekiske tolken"

- "Sherlock Holmes: Musgraves ritual"
- "Sherlock Holmes: Det gula ansiktet"
- "Sherlock Holmes: Det hemlighetsfulla mordet vid skogssjön"
- "Sherlock Holmes: Den hemlighetsfulle patienten"
- "Sherlock Holmes: Börsmäklarens biträde"
- "Sherlock Holmes: En skandal i Böhmen"
- "Sherlock Holmes: Krymplingen"
- "Sherlock Holmes: Lorden och hans rika amerikanska brud"
- "Sherlock Holmes: Mordet i Reigate"
- "Sherlock Holmes: Tiggaren med den kluvna läppen"

Arkeologi

- "Solgudens yxa och Tors hammare"

- (1899)
- "Hällristningarnas ålder" (1869)
- "Feniciska kolonier i Skandinavien" (1875)
- "Hällristningar på Kinnekulle" (1892)
- "Forntidens perioder" (1892)
- "Hur gamla är hällristningarna?" (1869)
- "Bohusläns bygdeborgar" (1909)
- "Bohuslänska hällristningar" (1879)
- "Fynden i Troja" (1878)
- "Förbindelse mellan Skandinavien och vestra Europa före Kristi födelse" (1889)
- "Svear och götar under folkvandringstiden" (1905)
- "Husaby kyrka" (1899)
- "Hällristningarna i Järrestad" (1881)
- "Nordens fartyg från hednatiden" (1872)
- "Anmärkningar rörande figurteckningar från forntiden" (1842)
- "Grafkistor af klufna och urhålkade stockar" (1894)
- "Den svenske solguden och den svenske Tyr" (1906)
- "Skånska fornminnen" (1853)
- "Ölands fornminnen" (1874)
- "Tors hammare" (1872)
- "Våra fornminnen – vad de lära oss" (1916)
- "Sveriges fasta fornlämningar från hednatiden" (1901)
- "Förstörda fornminnen i Bohuslän år 1924"

Djur & natur

- "Svenska djur i folktron" (1898)

- "Skäggets historia" (1893)
- "Kattens kulturhistoria" (1882)
- "Djurens sömn" (1889)
- "Katten i forntida Egypten" (1889)
- "Ett dygn på månen år 1870"
- "Orkidéernas historia" (1894)
- "Blomsterspråket" (1888)
- "Sveriges hundraser" (1880)
- "Guide till biskötsel" (1885)

Kulturhistoria

- "Midvinterns solfest" (1894)
- "Julen på 1870-talet – Skildringar och illustrationer i svenska tidskrifter"
- "Om julens härkomst" (1899)
- "Julen i Skåne på 1820-talet"
- "Nyaste och tillförlitligaste Drömboken" (1918)
- "1870-talets bästa tips för frisyr och utseende"
- "Lyxens historia" (1870)
- "Gaffelns historia" (1889)
- "Kanalbyggen på planeten Mars" (1888)
- "Vårt solsystem" (1878)

Resor

- "Ett besök i Venedig år 1878"
- "Strandgatan i Visby år 1879"
- "Resa på Dalslands kanal år 1877"
- "Nyköpings slott" (1877)
- "Ett besök i Marstrand år 1882"
- "Min resa i Blekinge och Kalmar år 1854"
- "Resor med luftballong år 1873"

- "Runlejonet i Venedig" (1871)
- "En utflykt på Mälaren år 1871"
- "Skildring af Vestergötland år 1882"
- "Kalmar slotts historia" (1880)
- "Ett besök i Södertälje år 1881"
- "En färd på Donau år 1882"
- "Ringmuren i Visby" (1874)
- "Fredrikstens fästning och Karl XII" (1879)
- "Petras helgedomar" (1921)
- "Ett besök i Boxholm år 1885"
- "Skildring av Riseberga klosterruiner" (1874)
- "Borgholms slottsruin" (1878)
- "Rundtur i södra Frankrike år 1880"
- "Ett besök på Djurgården sommaren 1868"
- "Sigtunas tidiga historia" (1872)
- "Helgeandskyrkan i Visby" (1878)
- "Norrköpings historia" (1871)
- "Ett besök i Waxholm år 1870"
- "Vadstena slott" (1875)
- "Skildring av Island" (1870)
- "Besök på Gripsholms slott år 1895"
- "Ett besök i Rom år 1870"
- "Besök på Helgoland år 1874"
- "Guide till Uppsala år 1875"
- "Kyrkoruinen S:t Katarina i Visby" (1877)
- "Gripsholms slott" (1877)
- "Ett besök i Strängnäs år 1874"
- "Ett besök i Visby år 1906"
- "Bohus fästning" (1869)
- "En resa på Rhen år 1866"
- "Ett besök i Ystad år 1872"

Svensk geografi

- "Märkliga orter i Sverige" (1883)
- "Skildring av Värmland år 1882"
- "Skildring av Dalälven år 1876"
- "Skildring av Ångermanland 1882"
- "Skildring av Bohuslän år 1882"
- "Skildring av Dalsland år 1882"
- "Skildring av Närke år 1882"
- "Skildring av Öland år 1882"
- "Skildring av Stockholm år 1882"
- "Skildring av Västmanland år 1882"
- "Skildring av Härjedalen år 1882"
- "Skildring av Gästrikland år 1882"
- "Skildring av Jämtland år 1882"
- "Skildring av Göteborg år 1882"
- "Skildring av Halland år 1882"
- "Skildring av Blekinge år 1882"
- "Skildring av Gotland år 1882"
- "Skildring av Södermanland år 1882"
- "Skildring av Östergötland år 1882"

Vikingar

- "Vikingatidens Lund och Birka" (1909)
- "Jomsvikingarnas saga" (1888)
- "Fyndet av vikingaskeppet i Gokstad år 1880"
- "Hervars och Hedreks saga" (1888)
- "Carl Larssons Uppsala-tempel" (1908)
- "Sagan om Ragnar Lodbrok och hans söner" (1880)
- "Sverige och vikingafärderna västerut" (1924)